

KISGRAFIKA

41. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a "Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület".

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519.

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán (főszerkesztő), dr. Soós Imre.

Grafikai szerkesztő: Vincze László

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár

Gerard Gaudaen fametszete, X2

A kisgrafika Antoon Vermeylet, a neves flamand üvegfestő- és grafikusművészt ábrázolja. Gaudaen most megjelent életmű-katalógusa szerint Op. 702. szám alatti grafikáján barátját egy pohár borral a kezében, mint balatonlellei hajóskapitányt örökítette meg, a közelmúltban Magyarországon megünnepelt 70. születésnapja alkalmából.

T A R T A L O M

Tiszta forrásból... Tíz éve hunyt el Ravasz Erzsébet /Pásztor Bertalan/
Márton Lajos kiállítás a Cserkészházban (Összeállítás)
A hajdúböszörményi kisgrafika-gyűjtés múltjából 1978-1997. (Dr. Varga Gábor)
A Szenttamási Művésztelep kiállítása Budapesten (Lelkes Mária)
Grafikus a Nyírségből: Havasi Tamás (P-y L)

SZEMLE - HÍREK - KÖNYVESPOLC

2002/1

TISZTA FORRÁSBÓL

Tíz éve hunyt el Ravasz Erzsébet

Ravasz Erzsébet fametszetei, X2

Az elmúlás mindig elszomorít. Szomorúságunkat enyhítheti az idő. A tragikus eseményt sugárzóvá teheti az emberi cselekvés.

A dunaiújvárosi önkormányzat javaslatunkat elfogadva Ravasz Erzsébet albumot jelentetett meg a kerek évfordulóra. Ha az érdeklődő belelapoz a nyolcvan képet és több visszaemlékezést tartalmazó könyvbe, megcsodálhatja népmese és népballada illusztrációit (*Égig érő fa, Erős János, Vadászkolinda*). Azért használok a ható igét, mert a gáncsoskodó műítések a népmesei, népköltői műveket elavultnak minősítették. Némelyek szerint e hagyomány felhasználása, újateremtése lehetetlenné teszi az eredetiséget. Tévedés. Az eredeti szó jelentése magában foglalja az ősit, a valódit, az eredendőt.

Történelmi példákkal megerősítve: ebből a forrásból nem csak Petőfi és Arany merített! A "tisza forrás" áthatotta, átítatta Bartók és Kodály zenéjét, Nagy László és Juhász Ferenc költészetét. A felsorolt művészek, mint ismeretes, nem moderneskedtek: túl akartak lépni (az akkori) "mai kocsmán, az értelemig és tovább"! Azzal a szándékkal, hogy kifejezzék a század emberének boldogságát és boldogtalanságát, kiszolgáltatottságát és szabadságküzdelmét, hitének megrendülését, bizalmának elvesztését: harmóniakereső törekvését, dacos ellenállását.

Másként fogalmazva: a gyorsan változó, kiszámíthatatlan korban a biztos, évszázadok szorításában kikristályosodott értékekhez fordultak s azokat az esztétikai sajátosságokat emelték ki, amelyek kortalanok és időtlenek. Bármennyire paradox az állítás: éppen kortalanságukkal és időtlenségükkel kötődnek minden korhoz és minden időhöz.

Ez a bartóki hagyomány kel új életre pl. Juhász Ferenc népballadai ihletésű kompozíciójában, a *Szarvas-énekekben*. Ez a motívum kap képi formát Ravasz Erzsébet *Dél* című, nyugalmat árasztó tűzománcában. Ebből a forrásból merít akkor is, amikor a gyermekkorára emlékeztető bugaci pusztja jellegzeteségeit sűríti egy-egy ezüstösen csillogó tűzománc képébe. Elemi erővel hatott rá a mohácsi busók felvonulásának sodró lendülete, s az ősi népszokás vidám hangulatát, játékos kedvét több rézkarcán örökítette meg. Így vált a maszk mögé rejtett személytelenség személyes élménnyé, a közösségi szokás, a hagyomány

egyéni ábrázolássá, a népművészetben testet öltött nemzeti karakter európai értéké.

Ugyanez jellemző kisgrafikáira is. Ex librisei nem kötődnek ugyan a konkrét téridőhöz, ábrázolásmódjuk azonban a magyar vizuális kultúrából táplálkozik. Az egyik kisgrafikája (a Miskoviczné részére készített ex librise) bensőséges hangulatot áraszt: a madár három fiókáját eteti. A képen felismerhető a népi hímzés: a keresztzemes forma. Ennél összetettebb lelkiállapotot fejez ki az Újházi Márta részére készített ex librise, amelyen két madár áll szemben egymással, s ellentétes törekvésüket erős kontraszttal teszi hatásossá. Az ellentét drámai küzdelemmé fokozódik azon a képen, amelyen egy a népi hímzésre emlékeztető madár lát-ható: karmaival szorongatja a gonosztságot megtestestítő kígyót. Az allegorikus kép felidézi bennünk Szent György harcát és győzelmét is.

Népi és nemzeti, múlt és jelen, európaiság és magyarság elválaszthatatlan fogalom párok Ravasz Erzsébet művészetében. *Pap Gábor* szavait idézve "fájdalmasan szép hatyúdalában" az *Ómagyar Mária-siralom* című alkotásában egyszerre kötődik az egyetemes zsidó-keresztény kultúrkörhöz és a magyar nyelvű költészet hagyományaihoz. Új esztétikai élménnyel gazdagít bennünket a *Csongor és Tünde*, valamint *József Attila* egyik versének illusztrációja.

Új értelmezést kap a világhírű Becket-dráma (Godotra várva) néhány jelenetének képi megjelenítése is.

Ravasz Erzsébet művészete tehát táplálkozik a téridőhatárokon átívelő általános emberi, etikai, esztétikai értékekből, és művei egyidejűleg sugározzák szét térben és időben a magyar kultúra szellemiségét.

Az "általános emberi" fogalomkörébe tartozik a halál lehetőségének, az elidegenedésnek az ábrázolása is. E téma képpé formálása gyakrabban jelentkezett a művész életének utolsó éveiben. Visszapillantva az eseményekre: valami fölsejlik az ábrázolás módjában... Krisztus keresztre feszítésében nem a drámaiságra, nem a szenvedésre esik a hangsúly, hanem az eltávozásra. Eltávozni önként az élők sorából.

Az *Átkelés* című rézkarcán az élet két lehetőségét villantja fel. Az ösvény szélességű lengőhídon elindul két ember, hogy átkeljen a folyón. Az elől haladó elveszítette egyensúlyát és belezuhant a hullámsírba: víz-

Ravasz Erzsébet fametszete, X2

tünkben még billegve egyensúlyoz a mélység fölött, még reménykedhet, hogy kiér a túlsó partra. A kép felidézi bennem Ravasz Erzsébet sorsát: a "MÉG" megszűnt, a tépett idegzetű ember nem tudta, nem is akarta elkerülni a megsemmisülést.

Alakját elnyelte az enyészet, de művei élnek és hatnak.

Mindaz, amit leírtam e rövid cikkben, nem több, mint néhány gondolatvillanás. Könyvünkben azonban az összegyűjtött, gondosan kiválasztott műalkotásokból kirajzolódik a pálya íve, a vizuális nyelv sokszínűsége, a színek muzsikává varázsolt fényjátéka. Aki kezébe veszi és fellapozza a könyvet, bizonyára megszereti Ravasz Erzsébet művészetét.

Lehet-e ennél többet kívánni az olvasótól...?

Pásztor Bertalan

MÁRTON LAJOS KIÁLLÍTÁS A CSERKÉSZHÁZBAN

Kékesi Lászlóné így emlékezik meg a család régi jó barátjáról, *Márton Lajos grafikusművészről*:

"Kezemben tartok egy jókora köteget, benne képeslapok, könyvillusztrációk, ex librisek, egyszerűen kisgrafikák. Nagyon sokszor megnéztem már, de nem tudok betelni velük. A kedves kisgyermek figurák szinte mind élnek, beszélnek, arcukban a tisztaság, a szeretet, a jószág. A kis állatfigurák mind lenyűgözőek, a virágoknak illata van.

Elgondolkozom. Miért kellett ezeket évtizedeken át dobozban tartani? Azért, mert alkotójuk *Márton Lajos* festő- és grafikusművész? Sajnos igen. Ezért.

Emlékezzünk Lajos bácsira! Annak okán is, hogy 2001. október 19-én "A cserkészek Mártonkája" címmel kiállítás nyílt a Cserkészházban (Budapest, II. ker., Tömörkény u. 3/a) vallásos tárgyú és az ifjúság számára címzett grafikáiból. A kiállítást a művész születésének 110. évfordulója alkalmából rendezte meg a Magyar Cserkészszövetség Gyűjteménye.

Nem hiszem, hogy Lajos bácsit be kellene mutatnom a Kisgrafika azon olvasóinak, akik többnyire az én generációmhoz tartoznak.. De lehet, hogy fiatalabbak is olvassák, így mégis néhány mondattal – a teljesség igénye nélkül – ismertetnék életéből néhány jellemző adatot.

Az 1891-ben született művész már kisgyermekkorában rajzolt, ezt tanúsítja az 1930-ban kiadott 30 (!) éves jubileumi albuma. Tizenöt éves korától már a *Zászlónk* című folyóirat rendszeres rajzolója volt. Alkotótevékenységét semmi sem gátolhatta, így sikerült is azt, nem csupán a hivatalos stúdiók révén (pl. Iparművészeti Főiskola), a legmagasabb fokra fejlesztenie.

Egyszerű, vallásos környezetben nőtt fel, Istenbe vetett hite haláláig elkísérte. Ez tükröződik egész életművén, a sok szép templomfreskón, és olajfestményein, amelyek az ország különböző pontjain templomaink oltárképeiként láthatók. De ugyanez jellemző rajzaira is!

Számos vallásos témájú könyvet illusztrált. Ő volt a megteremtője a magyar cserkész tiszta, jellemes figurájának. A *Zászlónk* című folyóirat illusztrátoraként az

ifjúságot nevelő több évtizedes munkája szinte egyenlő volt a hittanoktatással.

Kár volt elhallgatni, évtizedeken át dobozba zárni ezt az életművet, hiszen személyiségében egyszerre volt jelen a zseniális művész, és a kiváló nevelő. Sok időbe telik, amíg művészetének értékei ismét szerves részévé válnak az elkövetkezendő generációk nevelésének".

Márton Lajos részletes pályafutását Bokody Józsefnek, a Cserkészszövetség Gyűjteménye kezelőjének tollából ismertetjük:

MÁRTON LAJOS
1891 – 1953

Márton Lajos: önkarikatura

MAGDI KÖNYVE

A művész Székelyudvarhelyen, 1891. február 27-én született. A budapesti Nagymező-utcai polgári iskola után az Iparművészeti Főiskolát végezte el. Számos ifjúsági folyóirat grafikusaként vált ismertté. A cserkészek közkedvelt "Mártonkája" vázlatfüzettel és ceruzával járta a cserkésztáborokat, a hazai és külföldi rendezvényeket. Mindenhol ott volt, pár gyors vonallal mindent élethűen megörökített az utókor számára. Az alacsony, tömzsi kis embert csendesnek, melegszívűnek ismerték. Kedves mosolyával az egyik legismeretebb magyar cserkész volt a világon. Képei is ilyenek voltak, mosolygós, vidám gyermekarcai, játékos mozgatai jellemzőek.

Több mint tízezer rajzot készített, könyveket, regényeket illusztrált. Negyvennél több templomban találhatjuk meg oltárképeit vagy freskóit, pl. Balassagyarmaton, Bácsbadikfalván, Csongrádon, Cibakházán, Göllén, Gyöngyösön, Jászberényben, Nagyecsedben, Simontornyan, Szentesen, Szécsényben, Szolnokon és a váci szeminárium kápolnájában. Nagyon szép freskói találhatók többek között a máriabesnyői kapucinus templomban, és a budapesti Szépvölgyi úton lévő Segítő Mária kápolnában. Sajnos az utóbbi képek megrongálódtak és azokat lemeszelték. A kápolna jelenleg zárva van.

Jllyés doktor

cserkészkönyvei

Márton Lajos grafikái

Első nagy tárlatát 1916-ban rendezte. Hosszú éveken keresztül együtt dolgozott tanítványával és munkatársával, Kékesi Lászlóval. Számos templom mellett az 1938-as Szent Jobb vonat díszkocsiját is együtt festették.

Sok vallásos tárgyú képeslapja mellett több mint 500 cserkész-témájú képeslapja is megjelent. Ezekből több album is készült. Sajnos, a cserkészet ábrázoló rajzai 1948-ban az úttörőkkel történt egyesítéskor a Cserkészházból elvesztek, illetve azokat elégették.

1953. január 26-án Budapesten hunyt el. A Farkaréti temetőben temették el, de születésének 100. évfordulóján, 1991. október 18-án a hamvait tartalmazó urnát a budapesti Margit körúton lévő Országúti Ferencs templomba hozták. 1993. május 4-től ugyanebben az urnafülkében nyugszik tanítványa, munkatársa és barátja, Kékesi László is.

Halála után hagyatékának nagy része elkallódott. Szerencsére *Kékesi László*, majd kedves felesége a náluk lévőket megőrizték. Így jöhetett létre ez a kiállítás, melynek fővédnöke özv. *Kékesi Lászlóné* volt, megnyitotta *dr. Roszmusz András*, a Cserkészsövetség elnöke, majd a művészt *Bokody József* méltatta.

Összeállította: P-y I

A HAJDÚBÖSZÖRMÉNYI KISGRAFIKA-GYŰJTÉS MŰLTJÁBÓL (1978-1997)

A Kisgrafika Barátok Köre 1959-ben alakult meg Budapesten. Célja a kevésbé tehető gyűjtők és a szakterület egymásra találásának segítése. A jó példa nyomán előbb nagyobb városaink (Debrecen, Szeged, Pécs), majd a kisebbek (Cegléd, Makó, Ajka, stb.) is csatlakoztak a nemes ügryhöz.

Hajdúböszörményben is viszonylag korán, 1978. január 16-ikán alakult meg a Baráti Kör a művelődési központban. Ebben nagy érdeme volt többek között *Székelyhidi Ágostonnak*, a nemzetközi művésztelep akkori vezetőjének, *Éles Péternek*, a Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége megyei titkárának, az ismert mecénásnak, *Szilágyi Imrének*, a Felsőfokú Óvónőképző Intézet grafikusának, *Lázár Imrének*, a könyvtár vezetőjének és *Szabó László* művelődésigazgatójának.

Az alakuló ülésen hazánk egyik legnagyobb gyűjtője, *Dr. Lenkey István* tartott előadást *Az ex libris és a kisgrafika* címmel. Egyidejűleg bemutatták az alábbi, országosan és nemzetközileg ismert művészek 10-10 lapját: *Diskay Lenke*, *Fery Antal*, *Józsa János*, *Stettner Béla*, *Szilágyi Imre* és *Várkonyi Károly*.

Április 16-ikán ismét nagyszabású kiállítást nyitott meg a művelődési központban *Szabó László* *A szovjet ex libris és kisgrafika* címmel. Az anyag "erősségét" mutatta, hogy korábban az Országos Széchényi Könyvtárban volt látható. A böszörményi kör hírére növelte, hogy az országos szaklap, a *Kisgrafika* 1978/2-3. számában *Dr. Lenkey István* bemutatta az egyik alapító tag, *Szilágyi Imre* munkásságát, továbbá itt volt olvasható *Lázár Imre Írók és költők az ex libriseken* címmel publikált írása.

A tagok érdeklődésére jellemző, hogy az *V. Országos Kisgrafikai Találkozó*n Debrecenben 1978. július 2-ikán többen megjelentek a bőszi bőszi körből.

A művelődési központban 1979. október 15-ikén nyílt meg az akkor nemzetközileg egyik legismertebb magyar művészünk, *Stettner Béla kiállítása*, melyet teljes fővárosi szaktekintély, *Dr. Supka Magdolna* előadása vezettet be. A közönség 27 tablón láthatta a művész könyvjegyeit, továbbá 9 nagyméretű monotípiáját – olvashatjuk a *Kisgrafika* 1979/3. számában. A kiállításról a Hajdú-Bihari Naplóban *Lázár Imre* november 1-jén írt részletes ismertetést.

A kör alapító tagjának, *Szilágyi Imrének* több alkalommal jelentek meg ex librisei az országos szaklapban. Így 1982-ben a Tadeus Koduké és Kovács Zoltán Zsolté, 1983-ban Földi Jánosé, 1992-ben Lenkey Istváné.

A Krier Rudolfnak készített könyvjegye 1997-ben a címlapot díszíti. Ugyanebben a számban adja közzé Lenkey István Szilágyi művészetének minden részletre kiterjedő elemzését, az Újvári Zoltán, Lenkey István és Kövér Sándorné nevére készült ex librisek kíséretében.

1992-ben Barcelonában a *Sport és ex libris* című kiadványban látható Szilágyi kisgrafika, 1993-ban pedig a belga *Graphia* című grafikai szaklap illusztrációkkal színesítve ír művészetéről. Teljes alkotásjegyzéke azonban eddig nem jelent meg. Ezért is nagy öröm, hogy napjainkban ezt a hiánypótló munkát, – hihetetlen ambícióval a Városi Bélyeggyűjtő Kör titkára, *Csernáth Gábor* végzi. A Szilágyi-opuszjegyzék elkészülte városunk jó hírét növelhetné itthon és külföldön egyaránt.

A kisgrafika-gyűjtő kör Hajdúböszörményben a 80-as évek végén megszűnt. Újjászervezésének szükségességét ezzel az emlékezéssel is szeretnénk hangsúlyozni.

Dr. Varga Gábor

Szilágyi Imre linómetszete, X3

A SZENTTAMÁSI MŰVÉSZTELEP KIÁLLÍTÁSA

A Magyar Rézkarcolók Egyesülete a GALÉRIA IX-ben 2002. február 1. és február 14-ike között rendezte meg a Törökszentmiklós közelében található, s a lótenyésztő telepéről is nevezetes Szenttamás pusztán a nyaranta működő művésztelep fiatal alkotóinak kiállítását.

A fiatal művészeket, – akik nemrég végezték el a Képzőművészeti egyetemet, vagy annak még ma is hallgatói, – *Lelek Mária* belsőépítész mutatta be a megjelenteknek és lírai hangú bevezetőjével nyitotta meg a tárlatot, az alábbiak szerint:

Juhász Ferenc
CSIKÓELLÉS

Májusi rózsák nyíltak éppen,
bodza bomlott és orgonák,
mikor a ló elleni készült.
Sokszor pihent, dőcögve járt.

Pöttöm legényke jártatta lassan
virágos réten és dalolt.
Mire fáradtan hazaértek,
az ég kék vállán ült a hold.

Az istállóban, puha almon,
tajték verte ki, remegett,
szuszogtak, fújtak, fekvé nézték
szétterült hasú tehének.

Amikor a kazlak is aludtak,
s a Göncöl rúdja délnek állt,
a ló megellett. Sokáig nyalta
Leragadt szemű csikáját.

Anyja mellett aludt a jövevény,
dunnából kiszakadt pehely.
Sose terült a szalma szebben,
nem aludt így a hó, a tej.

Piros kalappal jött a hajnal,
intett és aztán elfutott.
A csikó fölállt. Csomós kis lába
reszketett, akár a habok.

S hogy az ablakon bedugta kék orrát
a reggel, s rájukszagolt,
anyja hasát döfködte vidáman,
hamvas pofával megszopott.

Lombok susogtak összevissza,
tyúkrok kotortak, boldogok,
irigységükben elhervadtak
Az aranyszirmú csillagok.

Ahogy körbenézek, csodálkozó arcokat látok...

Tisztelt jelenlévők! Nincs mit csodálkozni! Persze tudom, hogy most Budapest szívében, az utóbbi évek egyik legszebben alakuló utcájának galériájában vagyunk s a falakról sem csak a versben idézett világ tárul elénk. De összefüggés mégis csak van; mert ne feledjük, gondolatban innen több mint 100 km-re járunk, azon a vidéken, ahol a hagyományos életforma sok helyen ma is természetes egységben marad meg, úgy, hogy szervesen ki is egészült a motorizált világ adottságaival. S az a helyszín, ahol a művésztelep nyaranta működik, ugyancsak megtartotta a természethez kapcsolódó arculatát. Persze, itt már nem teljesen úgy, mint ahogyan azt *Juhász Ferenc* e versében megjeleníti. De az ellés valósága bizony nagyon is élő valóság Szenttamás Imre-majorban is. Aki tehát odalátogat, a kiscsikók mindennapi látványa mellett sok rendhagyó élménnyel gazdagodhat még. Nyilván ez a természetközelség a fő vonzeró a művésztelep résztvevői számára: maga az Almásy-kastély, a körülötte lévő arborétum, mellette az angol telivér ménes a legelővel s kissé messzebb a távlatos ősgyep. S ez az egész mesevilág izolált a külvilágtól; testet-lelket frissítő oázis a Nagykunság szélén, amit a szellem embere meditációs objektumként jelölne meg a saját térképén.

Nem véletlen tehát, hogy a Magyar Képzőművészeti Egyetem képgrafika-szakos hallgatói közül néhányan mindig olyan szívesen jönnek ide forró nyarakon, s általában egyetemi tanulmányaik befejezése előtt. A művésztelepiek persze nem azonos módon élnek meg az itt tölthető időt. Van aki mindvégig rajzol, anyagot gyűjt, van aki filozófikusan töltökezik, összegez, vagy más például számtalan fotót készít, de valamennyien élvezik az időtlenséget s azt, hogy a lüktető városi létből végre idecsöppenhetnek.

Az élmény, a tapasztalás pedig észrevétlenül elraktározódik. A mellettem álló kiállítók is megélték már Szenttamás varázsát. Éppen ez jelenti számukra a kohéziót. Ennek a helyszínnek sajátos kisugárzása van, ami bennük etikai erővé válik. S mostanában, amikor az emberi és tegyük hozzá, még az állati - élet értéke is olyan nagyon változó lett, igen nagy adomány az állandóság megtapasztalása egy ilyen nyugodt környezetben, ami fogódzó lehet belső bizonytalanságaink időszakaiban.

Csak a magam tapasztalatából kiindulva mondhatom: ha már hosszabb idő telik el Szenttamástól távol s ráadásul keserűbb hétköznapiak következnek, számtalan bosszúsággal, bizony ilyenkor ismét csak egy vers az, ami akkori hangulataimat a leginkább kifejezi:

"Mert végül semmi sem marad,
csak az angyalok s a lovak

Csak állnak lent az udvaron
az angyalok meg a szobámban;
csellengnek néha szinte százan

egy lény mit is tesz önmagában?
Feldobrokol s ismét megáll,
vagy szárnyát csattogtatja olykor,
mint egy szellőzködő madár.

Csak állnak és nincs semmi más,
csak látvány és csak látomás,
csak láb, csak szárny az út, az ég,
bennük lakik a messzeség

Oly távol vannak, oly közel.
Talán ők már nem hagynak el."

Nemes Nagy Ágnes verse, *A lovak és az angyalok* tehát önmagamhoz vezet. Nem hinném, hogy hasonló gondolatok még nem fogalmazódtak volna meg másokban is, hiszen néha szinte látomásként felidéződnek bennem a legelésző csikók, a kancák, az istállózörejek, macskákkal, fecskékkel, pockokkal, sündisznókkal, s a kastélypark nem mindennapi növényeivel, esténként elsuhanó baglyaival, denevéreivel. – Mesének tűnik? Meglehet! Valóság mégis! Éppen ez fűzi a helyhez és egymáshoz a művésztelepieket. Ez a valóságos mese jelenti szakmai és emberi sokféleségük közös pontját. És lassan, a kívülálló számára közvetlenül kezdődik meg egy folyamat mindannyiukban, külön-külön: *a metamorfózis*. Mert ugyan ki tudja megmondani, hogy az érzékeny egyéni szűrőkön mikor és miként perog át a letisztuló, továbbgondolt élmény s végül hová is jut el szimbiózisban más élményekkel, azonosulásokkal, látomásokkal? Nagy és örök titok ez, az alkotók gyakran tudatos, mégis legtöbbször ösztönös titka.

Most pedig a titkok tudóiról essék néhány szó...

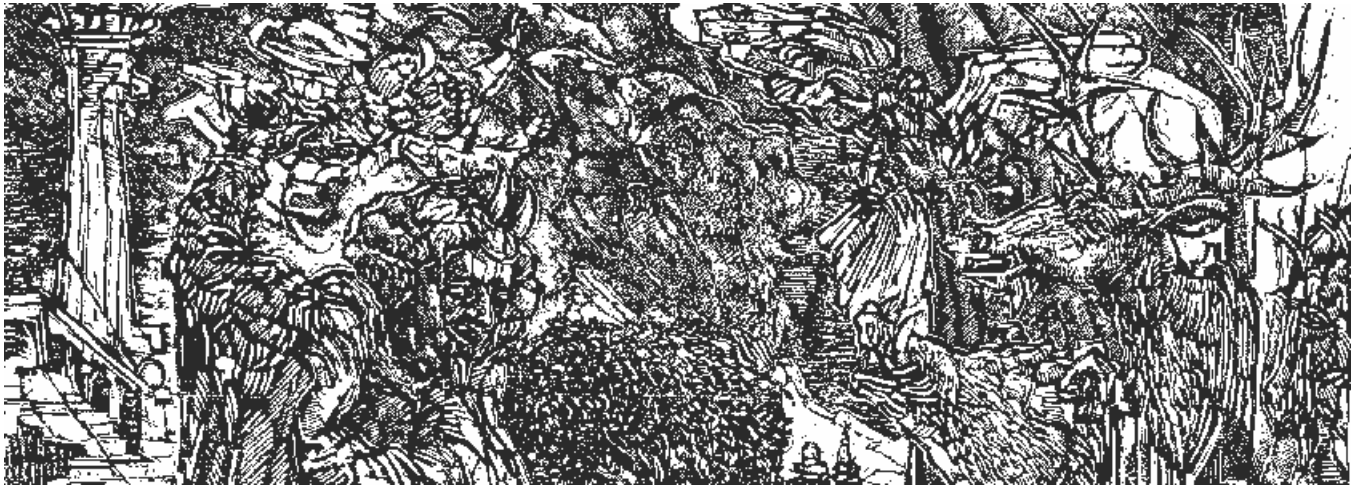
Magától értetődik, hogy a hölgyekkel kezdem. Az illendőségen túl azért is, mert ők kortalanok, annál is inkább, hiszen még mindketten az egyetem hallgatói s jelenleg negyedévesek.

Formanek Barbara itt most litográfiákkal szerepel, *Kovács Valéria* pedig rézkarcokat állított ki. Mindkettőjükre az jellemző, hogy megnyugtató és megalapozott a szakmai és intellektuális felkészültségük. Bízom abban, hogy őket a jövő is igazolja majd!

A korábbi esztendőkből diplomakészítésük időszaka előtt *Peternák Zoltán* és *Orbán János* volt művésztelepi vendég.

Orbán János alkotói érzékenységén már akkor is elcsodálkoztam. Elég volt csak alaposabban szemügyre vennie valamit a környezetében, s abból egész rövid időn belül már kisgrafika született, olyan magától értetődő természetességgel, mint ahogyan más levegőt vesz.

Peternák Zoltánt már akkor is legfőképpen az illusztrálás lehetősége érdekelte. Emlékszem, hogy abban az időben szép, kiérlelt, veretes metszeteket készített. Az Almásy-kastély egyik szobájában mindig szívesen nézem érzelmekkel telített, intuitívan átírt lovas rajzát s számomra egy ottani kis linómetszete is igen kedves. Most ide is linómetszeteket hozott, bemutatkozásként...

König Róbert linómetszete (részlet), X3

A legkorábban növendékként *Lévai Ádám* ismerkedhetett meg Szenttamással. Abban az időben nagyméretű linók kerültek ki a keze alól, de mostanra már váltott, főként rajzokat készít. Ő karakteréből adódóan sohasem nélkülözte a játékosságot. Mindenre nyitott, pajkos természete úgy mozdult rá a legkisebb jelenségre is, mint kismacska a mozgó gombolyagra s ilyenkor se látott se hallott, minden idegszálával csak az őt érdeklő tárgyra figyelt. Örömmel látom, hogy ez a bohókás, kissé fintoros emberi és szakmai magatartása mit sem változott...

Csomós Zoltán teljesen az ellentéte. Higgadt, szemlélődő alaptermészettel és olyan belső mélységgel, amit munkái is visszatükröznek. Külön figyelmükbe ajánlom két nagy linómetszetét, amelyek érzékenyek, esztétikusak, igényesek és rendkívül kultúráltak. Tudom, sokat dolgozik, amit kiállításai is igazolnak.

König Róbert ... Hát ... Rőla beszélnem a legnehezebb, hiszen a legközelebbi hozzátartozóm, immár 27 éve. De komolyra fordítva a szót: ő az, aki a kezdetektől, már 1983-tól mindenéves résztvevője a telepnek. Az a vágya, hogy a kultúra "szigetévé" alakuljon Imremajor, megtartva mostani izoláltságát, s továbbfejlődhessék úgy, hogy elmélyülésre, háborítatlanságra ezután is lehetősége maradjon az odalátogatóknak és az ott élőknek egyaránt. Egy grafikai műhely megteremtése számára a fő cél.

A most látható fametszetein helyi inspirációk is segítették Bach Vadászskantátájának feldolgozását. Itt a téli lovasbálok és lovászvacsorák hangulata ötvöződik a zeneirodalom első világi kantátájának motívumaival, különleges érzelmi töltést, hangulati erősítést adva a grafikai megfogalmazáshoz.

Kitűnik talán az eddig elmondottakból, hogy az Almásy-kastélynak és környékének "nemesi" múltja is van. Sőt! Ez alapvető tény. Nemcsak az épületeken érződik mindez, még akkor is, ha azok némelyike még renoválásra vár, hanem magában a lóállományban is, ahol *Kincsem*, *Imperiál* s a jelenleg világszerte legkitűnőbb angol telivér mén, *Galileo* "rokonsága" is megtalálható. Erről persze a pedigree "illetékesei" mit sem tudnak, "ők" csak nap mint nap, gyanútlan időtlenségben ropogtatják a zabot és a szénát....

Úgy érzik, elkanyarodtam? Nem hinném! Mert a lótenyésztés általános tanulságai más területeken is meg szívlelendők. Türelem és szívósság; együtt. Igazán jól ezt a szenttamási ménes nemzetközi ismertségű szakembere, Babochay György tudja, aki folyamatosan "bábáskodik" a művésztelep lebonyolításában is.

"Omnis Nobilitas ab Equo" Minden nemesség a lótól származik. Erről a nemességről is beszéltem az imént...

Legyünk méltók erre a nemességre! De remélem nem érzik úgy, hogy közben lóvá tettem Önöket! Egészen más volt a szándékom! Az, hogy ne csak óhaj maradjon minden eddigi tisztességes törekvés! A hely tehát kötelez! Szenttamáson eddig a képzőművész vendégek mellett és éppen az ő jóvoltukból, mások is megfordulhattak

A többször is idelátogató rangos költő-vendég, *Nagy Gáspár* például.... Szép őszökön számomra nagyon is

*...." Mikor az októberi csillagos égen
átaraszol egy kicsi angyal
szárnyait ügyesen zsebre gyűrve
nem száll de könnyedén halad*

*szívem fölé mégis súlya van
szívének pedig szinte tollpihe
létezését ígért..."*

Nem, nem súlytalan a lét, még az angyal szívének is súlya van - , de azért az angyal még felettünk lebeg, s Imremajorban még az ő szíve is megkönnyebbül, bennünket elkísérve.

Kérem, pillantsanak egy kicsikét oldalt! Csak lopva, óvatosan!

Ugye, nem kell elfordítanom a fejem, hogy magas is lássam: a kiállító arcán most földereng egy angyali mosoly. Az a mosoly, ami miatt összejöttünk, ami nem más, mint egy helységnev az emlékeivel, a remé nyeivel, bizakodásunk szerint a folytatás lehetőségeivel.

Ez a létező helyszín a varázslatosan csengő név: SZENTTAMÁS.

Ezután pedig már nem is maradt más teendőm, csak annyi: nézzenek majd alaposan körül!
Azt pedig külön köszönöm, hogy meghallgattak!

Lelkes Mária

GRAFIKUS A NYÍRSÉGBŐL: HAVASI TAMÁS

Havasi Tamás nevével már találkozhattunk lapunk hasábjain is, amikor beszámoltunk a Rákospalotai Kincsőr Alapítvány millenniumi kiállításáról 2001/1 számunkban. Ott láthattuk munkáját néhány más fiatal művész társaságában, de láthattuk újra 2001. novemberében is.

Tudnunk kell róla, hogy Tiszalökön született 1972. dec. 8-án. Életének színtere a Nyírség, először Nyíregyháza, majd Nyírbátor, ahol most is lakik. Tanárnak készült a Bessenyei György Tanárképző Főiskolán, rajzbiológia és környezetvédelem szakon. 2000-ben a Magyar Iparművészeti Egyetem Tanárképző Tanszékén szerez diplomát, fő szakterülete a vizuális-környezetkultúra és multimédia.

Ezek az előtanulmányok ki is jelölik életpályáját: dolgozott tervező grafikusként, és működött a tanári pályán is. 1996. óta a Bessenyei György Tanárképző Főiskola (most Nyíregyházi Főiskola) Rajz Tanszékén először laboránsként, 1997-től tanársegédként, 2001-től főiskolai adjunktusi munkakörben dolgozik.

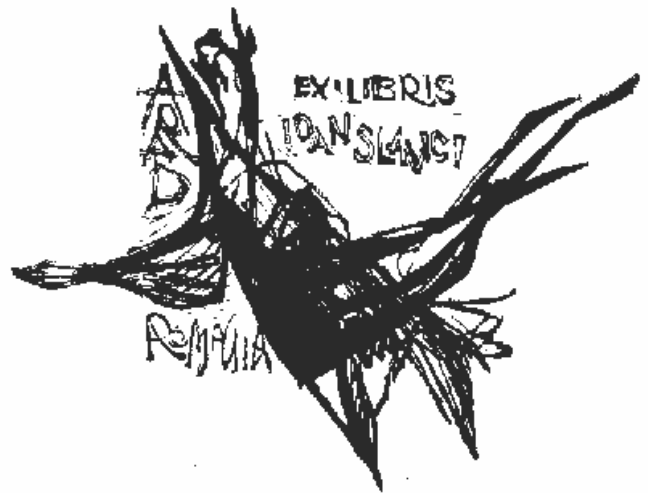
Többek között vizuális kommunikációt, grafikát, új médiumokat: videót, animációt, vizuális kommunikáció módszertant tanít. Tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Barzó Endre Társaságnak, és a Vizuális Nevelők Kollégiumának. Munkáival rendszeresen szerepel különféle kiállításokon, pl. az 51-ik Frankfurti Nemzetközi Könyvvásár Magyar Pavilonjában, a magyar ex librisek kiállításán 1999-ben. Legutoljára a kaposvári *Ex libris 2001*-kiállításon mutatta be újabb műveit.

Mindezekből látható sokirányú érdeklődése, amelyből nem marad ki az ex libris iránti vonzódása sem. Megkereste Egyesületünket is, mivel elméleti anyagot gyűjt az ex librisről, valamint az alkalmi kisgrafika műfaji sajátosságairól.

Csak örömmel üdvözölhetjük, hogy az ország e viszonylag távoli pontján egyre jobban kezd körvonalazódni egy határozott érdeklődés, tájékozódási igény az ex librisrel, illetve annak gyűjtésével kapcsolatban.

A művész címe: *Havasi Tamás, 4300 Nyírbátor, Szentvér u.9*

.Py L

Havasi Tamás linómetszetei, X3

TITKÁRI BESZÁMOLÓ A 2001. ÉVRŐL

Az elmúlt esztendőben mind a budapesti, mind a szegedi kör színes, élvezetes és hasznos programokkal rendszeresen megtartotta összejöveteleit. Szeretnénk viszont többet hallani az ajkaiakról.

Folyóiratunk, a *Kisgrafika* változatlan terjedelemben, 2001-től már fehér papíron, s elmondhatjuk, hogy jó színvonalon igyekszik az eseményekkel lépést tartani.

Kiadtuk az elmúlt öt év *Tartalommutatóját* is. Fontos, hogy tagjaink minél több híradással, tanulmányokkal és cikkekkal segítsék a szerkesztőség munkáját és tegyék egyéni hangvételi anyagaikkal színesebbé a lapot.

A múlt nyáron Sárospatakon tartottunk kellemes hangulatú összejövetelt. Ebben az évben nem terveztünk ilyet, tekintettel a dániai ex libris kongresszusra. De 2003-ra ötleteket kérnénk egy jó országos találkozóra és annak programjára. Színvonalas munkát csak a tagság összefogásával lehet elképzelni és végezni..

Pénzügyi helyzetünk 2001. dec. 31-ikén:

OTP lekötött betét:	1,500 000 - Ft
OTP folyószámlán:	160 135 - Ft
Kézi pénztárban:	53 161 - Ft
Összesen:	1,713 096 - Ft

Mint látható, éves bevételeink (tagdíjak, adományok, 100 000 Ft pályázati pénz) és kiadásaink (nyomda- és postaköltség, terembérlés, az év első felében a Bírósági Nyilvánosság és a folyóirat engedélyében történt változások átvételének költségei, OTP kezelési költsége, ami önmagában volt 20 308 .Ft!) nagyjából fedezték egymást. Bízunk benne, hogy a 2002-ik évet is hasonló eredménnyel zárhatjuk.

A tagdíj a 2002. évre változatlanul 1200.- Ft. Külföldi tagjainknak 20 dollár vagy 22 euro. Ezt kérnénk mielőbb befizetni, személyesen vagy a mellékelt csekken.

A budapestiek összejöveteleiket ezután is a Fészek Klubban (Kertész u. 36) tartják, minden hónap első szerdáján, délután 18 órakor. Júliusban és augusztusban a klubélet szünetel.

S Z E M L E

EX LIBRIS 2001 címmel igen szép kiállítású füzetet jelentetett meg a kaposvári Képirás Művészeti Alapítvány. A Petőfi Emlékkönyvtárban 2001. december 27. napjától két hónapra át látogatható tárlat egyik állomása volt a KÖNYV címmel megindított kiállítás-sorozatnak. Ehhez készült a kiadvány, melynek kétoldalmi, igényes előszavában *Wagner Zita* az ex libris történetét tekinti át. (Írása értékei ellenére vitába kell szállnunk egy megállapításával. Szerinte ugyanis az ex libris leg-helyesebb fordítása a *könyvcímer*. Ezt a szót erőltetettnek és feleslegesnek tartjuk, ugyanis a *könyvjegy* szó már évtizedek óta szerepel a köztudatban. Az idegen szavak Bakos Ferenc által szerkesztett szótára is ezt használja.)

Tizenkilenc kisgrafika képe következik az előszó után. A jól sikerült illusztrációkról azonban csak az alkotó nevét és országát tudja meg az olvasó. A közölt könyvjegyek méretének és főképpen technikájának közlése az ilyen jellegű kiadványban elengedhetetlen! A kiállításon résztvevők névsorában 29 alkotó szerepel, közülük 16 hazánkfi. Nagyobb létszám (5 fő) képviseli itt Jugoszláviát, 2-2 művész pedig Bulgáriát és Horvát-országot. Makedónia, Németország, Románia és Ukraj-na 1-1 művésszel szerepel.

A kellemes, sárga színű papírra nyomott füzetet örömmel üdvözljük, mert jó szolgálatot tesz a könyvjegy ügyének Somogyban és az előszó angol szövege révén külföldön is. A kiadvány külalakja Nagy József kaposvári nyomdáját dicséri.

A L'EX LIBRIS ITALIANO 2001. évi decemberi száma mutatja, hogy *Fingesten* művészete kimeríthetetlen téma a szakirodalom számára. Ezúttal az olasz lap közöl cikket róla *Mirabella* tollából, tíz illusztráció kíséretében. Két további cikk a japán ex libris képi világát igyekszik megfejtetni, nem kevesebb, mint 23 illusztráció bemutatásával.

Lapszemlénkben 14 ország exlibris-sajtójának legújabb számaikat ismertetik, köztük lapunk tavalyi 2. számát is. Végül 20 könyvjegy képe szerepel abban a többoldalas rovatban, melynek címe: Exlibris ricevuti azaz: Kapott ex librisek.

A L'EX LIBRIS FRANCAIS 220. száma *Meyer-Noirel* asszony kezdeményezése alapján *André Gastmans* 34 olyan alkotását közli, mely *nem gyűjtő*, csak exlibris-barát részére készült. Az eredeti méretben közölt lapok minden darabját magyarázata kíséri, megvilágítva a lap tulajdonosa és a grafikai ábrázolás összefüggéseit. A neves flamand grafikus életművében száznál több ilyen alkotás szerepel, ezek jegyzéke a cikk után olvasható.

A katalán gyűjtők EX-LIBRIS c. lapjának 25. száma arról közöl cikket, hogy 1917 és 1922 között egy másik exlibris-gyűjtő egyesület is működött Spanyolországban *Ibériai könyvjegy-gyűjtők* névvel.

Drahos István fametszete, X2

Francesco Orenes cikke a női akt és az erotika szerepéről szól az ex libris világában. A szerző az akt-ábrázolásokat négy csoportba sorolja: egyszerű, szimbolikus, mitologikus és erotikus ábrázolások. A kilenc illusztráció között *Drahos István* két fametszete szerepel. Az egyiket bemutatjuk, amely szimbolikus értelmű.

A L'EX LIBRIS FRANCAIS 221. számának nagy részét *J. Chassaing* cikke tölti ki. Ebben a szerző *Jocelyn Mercier* (1926) francia grafikus "hasznos" ex libriseit szedi csokorba. Mintegy 50 képet közöl a művésztől, amelyekről a tulajdonos foglalkozása egyértelműen leolvasható. A lap az alkotó 330 darabot kitevő alkotásjegyzékét is közli, szokatlan módon, ezúttal a lapok tulajdonosainak ábécé-sorrendjében.

A Londonban megjelenő BOOKPLATE INTERNATIONAL 2001/1. száma, 116 oldalas terjedelme miatt inkább könyvnek, mint folyóiratnak tekinthető. Lapszemlénkben most először szereplő számában a szakemberek számára érdekes cikk jelent meg az ukrainai superlibros-okról, azaz olyan régi könyvekről, melyek kötésén a tulajdonos címere, esetleg neve szerepel. Rövid cikk szól az 1940-ben született *Yanagida* japán grafikusról, akit a japán fametszet hagyományainak legjobb őrzőjeként méltatnak. Közel 30 oldalt tesz ki az ex libris nő-művészeinek bemutatása, pedig itt csak a G-J betűvel kezdődő neveket szerepeltetik a világ minden tájáról. Magyar név nem szerepel e lexikon-szerű közleményben.

Turku finn kikötőváros svéd neve: Abo. Ezt őrzi címében a finn gyűjtők folyóirata, az EXLIBRIS ABO-ENSIS (Fordítása: Abo-i könyvjegy). Az 1992 óta megjelenő lap 36. számában új rovatot indít *Ismeri Ön?* címmel. Ebben rendszeresen közlik majd azokat a kisgrafikákat, melyek meghatározásához az alkotó vagy tulajdonos kilétének tisztázásához az olvasók segítségét kéri. (A kezdeményezést lapunk is szívesen követné. A jövőben készséggel adunk nyilvánosságot egy-egy meghatározatlan alkotásnak a közléssel.)

Vertel József
rézmetszete,
C2

A 32 oldalas, jó nyomdatechnikával készült folyóirat főként finn alkotók lapjait közli. Kellemes meglepetést jelentett a pénzerméket ábrázoló könyvjegyekről szóló cikkük. Ennek egyik képe ugyanis *Vertel József* rézmetszete. A világszerte ismert bélyegtervezőnek a kisgrafikai munkássága is jelentős. Kár, hogy ezen alkotásainak jegyzéke a mai napig nem jelent meg nyomtatásban. A finn lapban bemutatott alkotásának a közlésével emlékezünk meg *Vertel József*ről, akinek opuslistáját örömmel közöljük, amint elkészül.

A szlovéniai Ljubljana városban megjelenő *OBVESTILA* című, négyoldalas kiadvány 149. számának címlapján a karácsonyi ünnepekre utalással *Fery Antal* 1973-ban készült, Op. 904. számú fametszetét közölte. A lapon a bibliai Háromkirályok láthatók, felettük a "Gloria in excelsis Deo" felirattal.

A belga *BOOKMERK* (korábban: *Graphia*) 2001/3. száma az első helyen közli a hazánkban is gyakori vendég *Gerard Gaudaen* alkotásjegyzékének második részét az 1996. május 2001. szeptember közötti időszakról, a 608-tól 711-ig terjedő opus-számokkal. (A jegyzék első részét, az 1947-től 1996. áprilisáig terjedő időben készült 607 lap adatait a *Graphia* 126. száma közölte, de külön füzetben is kiadták.) A könyvjegyek tulajdonosai sorában egyetlen magyar név, *Horváth Hermína* grafikus-művésznő szerepel.

Ötven évvel ezelőtt, tanulóéveik idején ismerkedett meg *Gaudaen* a honfitárs *Antoon Vermeylen*-nel. Kapcsolatuk emlékeit is idézi a következő cikkben, amikor 70. születésnapja alkalmából köszönti *Vermeylen* mestert. A színes beszámolót közös élményeikről készült két fénykép és az ünnepelt hat alkotásának képe kíséri.

Antoon Vermeylen fametszete, X2

Yperman cikke a mitológiai témájú ex libriseket veszi számba, 12 grafika bemutatásával. *Vén Zoltán* két lapja is szerepel ezek között. A Párkákat ábrázoló rézmetszetről megjegyzi a szerző, hogy a magyar művész erőteljes portrét ad erről a "kegyetlen hármasszövegéről". Hozzáteszi, hogy a kisgrafika könyvjegyként is megállná a helyét. (Ez ügyben tévedett a szerző: a lap ugyanis valóban ex libris. Tulajdonosának, *Gernot Blum*-nak a neve ott látható a szövőszéken.)

Vén Zoltán rézmetszete, C2

Az *Apolló és Daphné* című *Vén*-ex librisről elismeréssel említi, hogy ezen a jó és meglehetősen bátor alkotáson egységet alkot a szöveg és a téma. Az alkotó hűségesen adja vissza az egykori eseményeket, amikor is az erőszakosan fellépő *Apolló* elől a mitológiai folyó leánya babérfává változik.

Az új grafikákat bemutató rovatunkban *Sonja Brijs* belga grafikusnő könyvjegyét közlik, mely a *Nyíregyházi Móríc Zsigmond Könyvtár* részére készült. A litográfia technikával készült és kézzel színezett lap mesealakjainak megemlékezésével a szerző (J.Y) arra utal, hogy a pályázati munka gyermekkönyvtár részére készült. Hiányolja, hogy nem magyar szöveg szerepel a lapon. Nem tartja ugyanis normális dolognak, hogy egy magyar könyvtár könyvjegyén angol szöveg jelezze a tulajdonost. A szerző szerint ebben a pályázati szabályzat készítője is ludas.

A holland EXLIBRISWERELD 2001/4 számának első cikke a tanítás mozzanatait ábrázoló könyvjegyekkel foglalkozik, 20 illusztráció kíséretében. Ezek egyike Nagy Árpád két színben nyomott fametszete. (Az illusztrációt gyenge minősége miatt sajnálatunkra nem tudjuk bemutatni.) A grafika egy tanterem belsejét ábrázolja, falán Magyarország térképével. A padok üresek, a tanulók még nem érkeztek meg. Csak a katedrán ül nagy fekete tábla előtt a tanár, aki nagyítóval a kezében albumot lapozgat. A nyitott kötet lapjain beragasztott bélyegek látszanak. A szerző, *J. Waterschoot* a fentiek szerint írja le a látványt, megjegyezve, hogy az albumba ragasztott képecskék talán ex librisek is lehetnek. A fametszet felirata: Vitéz Esztergályos Ferenc könyveiből. Egy másik cikkben ugyanez a szerző tudósít arról, hogy *Antoon Vermeylen* belga művészt 70. születésnapja alkalmával Budapesten kiállításán köszöntötték.

A Dániában megjelenő NORDISK EXLIBRIS TIJDSKRIFT 224. számú füzetében olvasható, hogy Portugáliában megjelent *Mota Miranda* exlibris enciklopédiájának 28. kötete. Ebben több külföldi művész mellett *Kóhegyi Gyula* és *Ürmös Péter* képviseli hazánk grafikusművészetét. A számhoz mellékeltek a lap korábbi két évfolyamának (a 213-220. füzetnek) tartalomjegyzékét. Ebből kiderül, hogy a lap ezen idő alatt csupán egyetlen magyar művészről, *Vén Zoltánról* közölt képpel kísért ismertetést.

A másik dán folyóirat, az EXLIBRIS NYT 2001/4. számában egy cikk azt kifogásolja, hogy az Itáliában 2002-re tervezett Leonardo-pályázat kiírását a múlt

vek beküldési határideje 2001. december 31. napja volt.

Az olaszországi eset nem áll egyedül. Az exlibris-pályázatok feltételeinek késői időpontban történő kiküldése ugyancsak gyakori jelenség az elektronikus hírközléssel büszkélkedő Európában.

Az Ausztriában megjelenő MITTEILUNGEN DER Ö.E.G. 2001. decemberi száma tudatja olvasóival, hogy hosszas súlyos betegség után 2001. október 26-án elhunyt *Christine Premstaller* asszony. Az érte szóló gyászmisét az elhunyt papfia mutatta be St. Georgen plébánia-templomában.

Ugyanitt olvastuk, hogy *dr. Ottmar Premstaller* közreműködésének eredményeként a FISAE 30. nemzetközi exlibris kongresszusát a felső-ausztriai Welsben rendezik meg 2004. július 14-17. napjain.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának KRÓNIKÁS című lapja nem tartozik a kisgrafikával foglalkozó folyóiratok közé. A lap 2001/4. számáról itt most azért emlékezünk meg, mert az abban megjelent egyik cikk szerzője a KBK vezetőségének tagja.

"Archiv Net" című írásában *Katona Csaba* levéltáros arról ad hírt, hogy munkahelye, a Magyar Országos Levéltár az Internet segítségével próbálja szélesebb körben ismertetni a gyűjteményében őrzött iratokat. Ezek közül a legnagyobb érdeklődés a közelmúlt dokumentumai, az 1945-1989 közötti történések felé irányul. A cikk szerint adatközlésük első száma máris olvasható az Interneten. Bízunk benne, hogy ennek az egyedülálló kezdeményezésnek idővel hasznát veszik majd az ex-libris történetének kutatói is.

H Í R E K

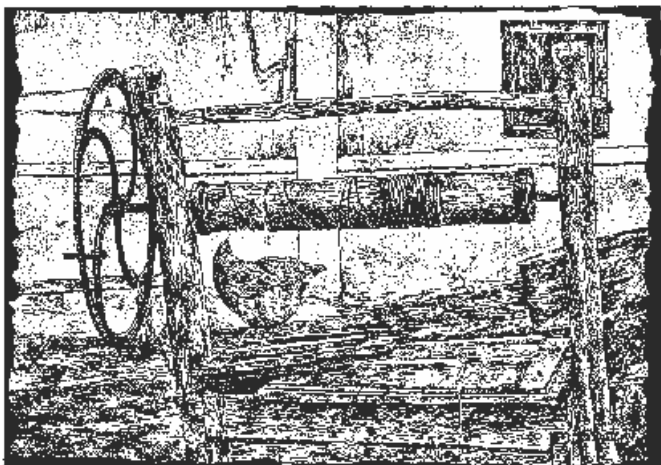
A gyászoló család nevében és képviselőjében a legnagyobb vesztes, Dr. Lenkey István levelével, mély megrendüléssel és szomorú szívvel kaptuk Mohácsról a gyászjelentést, hogy a Kisgrafika Barátok Köre tagja, régi kedves gyűjtőtársunk, **Dr. Tardos Mária** belgyógyász szakorvos, nyugalmazott házi orvos 2002. február 4-én, életének 64-ik évében örökre eltávozott az élők sorából. Egyik szép, fekete kökörtű ábrázoló, (Muskál Tibor fametszete) ex librisének közlésével idézzük emléket és megőrizzük szívünkben, a KBK valamennyi tagjának nevében

A Szerkesztőség

A múlt nyáron Gyulán, a Posta épületében rendezett kiállításon helyi művész alkotásaiban gyönyörködhetek a látogatók. *Volent Kati* festő-grafikus-dekorátor mutatta be pasztellel színezett tollrajzait: Erdélyről készült grafikai sorozatát.

A művésznő *Kosztai Rozália* festőművész tanítványaként kezdte pályafutását, majd Szegeden a Tömörkény István Művészeti Szakközépiskolában végezte el a grafika szakot. Itt *Magos Gyula* festőművész és *Fritz*

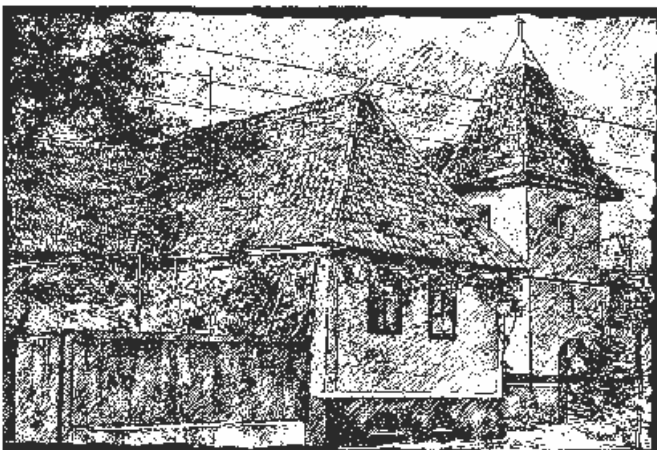

Volent Katalin rajza

Mihály szobrászművész voltak a mesterei. Tíz éven át dekoratív-grafikusként dolgozott, jelenleg szabadfoglalkozású művész.

Kiállított képein az erdélyi körútja, vagy útjai során bejárt vidékek, helységek, tájak, vagy csendéletek elevenednek meg, sokszínű tárháza az ottani kultúrának: utcarészletek régi házakkal, templomokkal, udvarokkal, faragott székely kapuk, kapurészletek a faragásokkal, korhadozó gyimesközéploki gémes- és kerek kutak, ugyaninnen szobabelső, lóistálló és falurészlet, székelyudvarhelyi utca hazafelé ballagó tehennel, kopjafák a vargyasi temetőből, és így tovább.

Valamennyi pasztellképről sugárzik az ábrázolt táj szeretete, valóságghú ábrázolása, hamisítatlan légkörének, hangulatának megragadása. Am a képeken megjelenik az ember is, amelyek ezt a tájat lakja: erdélyi háttérrel előtt jelenik meg néhány jeles közéleti híresség arcképe, mint Kriza János, Kós Károly, Tamási Áron, vagy például Sütő Andrásnak és édesanyjának a kettős portréja, a háttérben a körösfői templommal, stb.

Volent Katalin rajza

Volent Katalin 1993 óta sok csoportos kiállításon szerepelt országszerte, egyéni kiállításai 1995-ben Békéscsabán, 1996-ban Szegeden, 1993-ban, 1995-ben és 2001-ben Gyulán kerültek megrendezésre. Tagja a Gyulai Művészek Társaságának, a Mártélyi Szabadiskolának és a Független Magyar Szalonnak. Képei több hazai és külföldi gyűjteményben megtalálhatók.

K.Z.

A Miskolci Galériában 2001. szeptember 3-án nyílt meg a magyar rézkarcművészet 20. századi nagy korszakának, az 1920-1929 közötti éveknek a természet bemutató tárlat. A magyar sokszorosított grafika száz éve címet viselő kiállítássorozat 1997-ben indult az 1895-1925 között készült szecessziós könyvillusztrációk bemutatásával. Ezt követően a modern magyar litográfia kialakulásának kezdeteit tárták a nézők elé. Most pedig az 1920-as években reneszánszát élő rézkarcművészet került sorra, amelynek bemutatott anyagát a Magyar Nemzeti Galéria grafikai osztályának gyűjteményéből válogatták és tárták a közönség elé.

A Magyar Nemzeti Galéria munkatársa, Zsákovics Ferenc a korabeli kritikákra is hivatkozva elmondta, hogy a legújabb kori magyar grafika kialakulásában alapvető szerepet játszott a Képzőművészeti Főiskolán 1906 óta működő, Olgvai Viktor nevével fémjelzett grafikai osztály, amit az első világháborút követően 1921-ben nyitottak meg újra. A műfaj népszerűségét jelzi, hogy abban az évben alakult meg a Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesülete, amelynek tagjai az 1920-as évek közepére a kiállító művészek derékhadát alkották, mint például Aba-Novák Vilmos, Varga Nándor Lajos, Patkó Károly, Komjáti Wanyerka Gyula, Tarjáni Simkó Jenő, és sokan mások.

Az Olgvai-növendékek egyrészt a 16-17. századi műfajteremtő mesterek által használt technikák tanulmányozásával, másrészt a reneszánsz művészek munkáiból merített tapasztalatokkal teremtették meg saját művészetüket. Mesterük leginkább Rembrandt alkotásait állította eléjük mintául, de nem lehet figyelmen kívül hagyni a korai avantgarde hatását sem a fiatal művészekre. Ez az új grafikus nemzedék pedig nem csupán hazánkban, de reprezentatív külföldi kiállításokon és szaktárlatokon kapott elismeréseikkel és díjikkal világszerte megalapozták a magyar képzőművészet megbecsülését.

A kiállítás sikere ismét igazolta, hogy az úgynevezett "fekete-fehér művészet" lehet méltó partnere a festészetnek, ha avatott, nagy művészek keze alatt születik.

K.Z

A budapesti Ferenczy István utca 14. szám alatti ARTE aukciós iroda immár kilencedik grafikai árverését tartotta meg decemberben a Centrális Galéria helyiségében. Az aukcióra vitt 228 grafikai alkotás között több, a 20. század elejéről származó ex libris is szerepelt, melyek fogadtatásáról az alábbiakban számolunk be:

Nagy Sándor linometszetű lapja, amely Lyka Károly nevére készült, 3.000 Ft kikiáltási árral szemben 4.000 Ft-ért kelt el. A művésznek Olgvai Viktor részére készült rézkarca a kikiáltási áron 4.000 Ft-ért cserélt gazdát. Egy linometszetű könyvjegye 4.000 Ft-ról indulva 10.000 Ft-os vételárat ért el.

Sassy Attila Vénusz születését ábrázoló klisé-ex librisét 8.000 Ft induló árral szemben 22.000 Ft-ért vették meg. Eladatlan maradt viszont két, egyenként 5.000 Ft-os áron meghirdetett klisé technikájú könyvjegye.

Kislinger színes fametszete 3.000 Ft kikiáltási áron nem talált vevőre, Severini linóját pedig 1.000 Ft-ért

Az ex libris egyre gyakoribb előfordulását a honi műkereskedelemben örömmel nyugtázzuk.

Rézkarcoló Művészek Egyesülete Ráday utcai kiállító termében február 15-én. Az időről-időre visszatérő és ott alkotó 24 grafikusból mutatta be a közelmúltban, többnyire sokszorosító grafikai technikákkal készült újabb műveit, 1-1 alkotótól egy

A többnyire nagyobb méretű grafikák sok érdekes, izgalmas, új megoldást és a vegyes technikák bravúros alkalmazását is bemutató világát tárták fel e "klasszikus" műfajnak. A hazai művészek között a "nagyvilágot" egy holland, két svéd és négy erdélyi magyar művész képviselte. A kiállított műveket és a megjelent alkotókat P.Szabó Ernő művészettörténész mutatta be az érdeklődőknek.

K Ö N Y V E S P O L C

A DEBRECENI BIBLIOFIL MŰHELY könyvsorozatáról

A további könyvecskék változatos tematikai gazdagsága bizonyára hozzájárul a sorozat sikeréhez, hiszen e régió irodalmi, népművészeti, képzőművészeti és tudományos életének bemutatását, panorámájának gazdagítását tűzte ki céljául, vagyis teszi mindnyájunk közkincsévé. Ez konkrétan azt jelenti, hogy van közöttük több verseskötet (pl. *Bényei József: "Tebened bíztunk"* címmel összeválogatott "istenes" versei Józsa János illusztrációival); történelmi, irodalmi, szociológiai tanulmányok (pl. *dr. Varga Gábor: Érdekességek a reformkori Debrecenből*, vagy szintén tőle a *Szabó Dezső és Debrecen*), stb.; néprajzi témák (pl. *Laki Lukács László: Szóttések és keresztszemek Lakról, Makoldi Sándor és Sándorné: Apokrif rajzok és imák*) valamint képzőművészeti kötetek, egy-egy művész bemutatásával (pl. *Cs. Uhrin Tibor* vagy *Bozsik István* tollrajzai; *Szilágyi Imre* exlibrisei)

A kiadványsorozat bemutatására éppen ez adta az indítékot, hiszen annak harmadik kötete tartalmazza egyesületünk művész-tagjának, *Szilágyi Imre* hajdúbozsórményi művésztanárnak, jelenleg Debrecenben élő grafikusból a kisgrafikáit, amely a sorozatszerkesztő Varga Gábor jóvoltából került a kezünkbe.

Tíz évvel ezelőtt, 1992-ben jelent meg Debrecenben a Bibliofil Műhely első könyvecskéje, amelyet azóta tudomásom szerint már 17 hasonló formátumú és kiviteli könyvecske követett. A kolofón adataiból a címlap belső oldalán kiderül, hogy valamennyi könyv a Debreceni Bibliofil Műhely Baráti Köre számára készül 100 sorszámozott példányban. A színes borítójú, 14,5 x 10,5 cm méretű, és nem több, mint maximum 2 ív (32 oldal) terjedelmű kötetek tervezője, gondozója, felelős kiadója, vagyis megszületésüknek a "bábája" a debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola tanára, dr. *Varga Gábor*, aki egyúttal a Magyar Bibliofil Társaság tagja is. Valamennyi könyvet debreceni, vagy a város vonzáskörébe valamilyen módon kapcsolódó művész illusztrációi díszítik.

A sorozat 1992-ben Varga Gábor írásával indult *A szőlő és a bor a Bibliában* címmel, amelyben válogatott bibliai idézetek tárják elénk a szőlőművelés, a borkészítés, a borivás és a mértékletesség bibliai példáit, normáit, az egykori Barcsay-tanítvány, a Miskolcon élő *Bozsik István* grafikusból klasszikusan szép, a

Szilágyi Imre linómetszete, X3

E könyv bevezetőjében a tervező-szerkesztő Varga Gábor ismerteti Szilágyi Imre életrajzát és művészi pályafutását, majd ex libriseiből mutat be 15 linómetszetű lapot. Amint írja: "E kis kötetkében a gondjaimra bízott több száz ex libriseiből mutatok be néhányat. A válogatásban arra törekedtem, hogy "könyvjegy-teremtő" munkásságának több mint két évtizedét fejlődésében érzékelhessük."

Örömmel üdvözljük a nagyszerű kezdeményezést, mind a sorozat színes gazdag tematikája miatt, mind pedig azért, mert sokoldalúan segít megismerni Debrecen és környékének művészeti életét, hagyományait és jelenkori törekvéseit. Valódi kis "gyöngyszemek" birtokosa lesz, akinek sikerül hozzájutnia e "kiskönyvtár" egy-egy darabjához.

Király Zoltán

DANSK EXLIBRIS SELSKAB 1941-2001.
(Dán jubileumi kiadvány)

Százkilencven oldalas, szép kivitelű kötetrel emlékezett meg alapításának hatvanadik évfordulójáról a dánok exlibris-egyesülete, a DES (Dansk Exlibris Selskab). A könyvben valamennyi írás a dán nyelven kívül német és angol fordításban, esetenként rövid tartalmi összefoglalásban is olvasható. Az évfordulós megemlékezések mellett az első írásokban az idén a Dániában megrendezendő FISAE Kongresszusra irányul a figyelem., Ugyanis szívügye a dánoknak ez a találkozó, amelynek harmadízben adnak már helyet, az 1972. évi helsingőri és az 1988-as frederikshavni találkozó után. Közben szó esik a dán tagság előregedésének problémájáról is, hiszen a tagok átlagéletkora 70 év fölött van. Klaus Rödel találóan említette meg ezzel kapcsolatban, hogy amikor 1965-ben az egyesület tagja lett, ő volt köztük a legfiatalabb. És ma is ő!

A továbbiakban hosszabb-rövidebb tanulmányok olvashatók. Elsőként Klaus Rödel: *Psaligráf exlibris* című írása az ollóval kivágott, vagy más szóval "sziluett művészet" körébe tartozó könyvjegyekről szól. Ennek a technikának korábban olyan neves művelői voltak, mint a meseíró Andersen, vagy a híres francia festő, Matisse. Több jelenkori dán alkotó jár a nyomukban. Egyikük alkotását itt bemutatjuk.

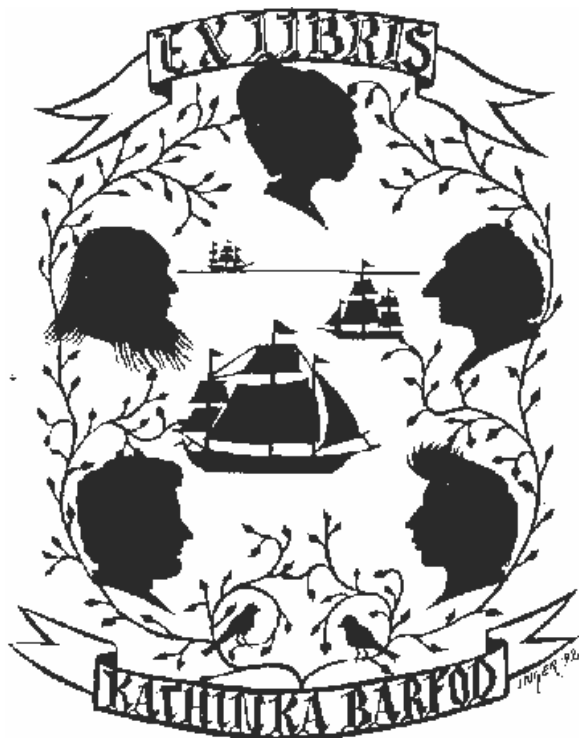

Diskay Lenke fametszete, X2

Per Christensen (sz. 1936) munkásságának ismertetését 99 darabból álló alkotásjegyzéke követi. Kiadósabb, és az alkalmazott technikák változatossága jellemzi Lorentz May opuszlistáját: 1963 és 1998 között 266 könyvjegyet készített. Az 1997-ben elhunyt Erik Skjöldborg hagyatékában mintegy száz könyvjegy szerepel. Kellemesen színes alkotásai közül néhánynak a képét is bemutatják. A hagyatékot a Frederikshavn Kunstmuseum őrzi. Klaus Rödel más cikkéből napjaink dániai művészetének figyelemre méltó alakját ismerjük meg: Antonio Vivianot, aki Sziciliában született 1960-ban, de közel egy évtizede Dániában él, ahol tanítással is foglalkozik. Fő törekvése, hogy szebbé tegye a környező világot. Grafikáin ötvözi a számítógépes munkát az akvarellal.

A kötet végén Klaus Rödel gyűjteménye legszebb színes ex libriseinek, lapjainak a közlésével írja meg gyűjtői élményeit művészek és cseretársak nevének, kongresszusok eseményeinek a felidézésével. Ezek során szeretettel emlékezik meg Diskay Lenkéről, akinek színes fa- és linómetszetei egykor elbűvölték az európai gyűjtőket. Jól sikerült eseményként ír az 1970-ben Budapesten megrendezett Nemzetközi Kisgrafikai Kongresszusról, amikor a vasfüggöny mögött találkozhattak kelet és nyugat exlibris-barátai.

Soós Imre

Inger Sørensen ollókvágása

GRAZIE PICCOLI CARI AMICI (Köszönet, kedves kis barátaim)
Arezzo, 2001. október, p.16.

A fenti címmel jelentette meg *Mario de Filippis*, a jól ismert olasz exlibris-gyűjtő és szakértő legújabb kis exlibris mappáját.

Amint a *Kisgrafika 1999/3. számában* már írtunk róla, Szegeden a József Attila Tudományegyetem Gyakorló Általános Iskolájában működik a HAMMIDO Alapfokú Művészeti Magániskola, amelyben a tehetséges, vagy a művészetekre fogékony 8-14 éves gyermekeket a grafikai műfajok és technikák elsajátítására oktatja Tóth Rózsa művésztanár, aki a KBK régi tagja is egyben. Az ő kezdeményezésére a kis „művészelöltek” ex libriseket készítettek Mario de Filippis nevére és elküldték címére, aki a linómetszetű lapokat egy kis különkiadványban jelentette meg 1999-ben.

Most, több mint két év elteltével a kis grafikusok újabb sorozatot metszettek neves olasz „barátjuknak”, Mario de Filippisnek (aki különben híres vendéglős is), ő pedig az újabb műveket szintén kiadta. A kartonborítós könyvecske képei, mintha iskolásfüzetben lennének, kockás papíron jelennek meg, alattuk a kis szerzők nevének és életkorának feltüntetésével.

Greminger Nóra linómetszete, X3

Borda Réka linómetszete, X3

A 250 számozott példányban megjelent kis kiadvány szép példája annak, hogy a művészi ízlés fejlesztését, a művészi készség kiteljesítését már kiskorban érdemes segíteni, tanítani, akkor is, ha nem mindenki lesz művész.

Köszönjük Szepesváriné Rácz Máriának, hogy a kis mappát eljuttatta hozzánk, amelyből a gyerekrajzokon át élvezhetjük mi is Tóth Rózsa pedagógiai munkájának gyümölcsét.

K.Z.

R É S U M É

Dans notre article premier *Bertalan Pásztor* évoque la mémoire de l'artiste graphique *Erzsébet Ravasz* à l'occasion du dixième anniversaire de son décès.

Dans la Maison des Scouts de Budapest on a organisé une exposition commémorative de *Lajos Márton*, peintre célèbre du mouvement des éclaireurs hongrois. *Mme László Kékesi* et *Lajos Palásthy* font connaître les pièces y exposées.

Gábor Varga écrit sur l'histoire d'un cercle des amis de l'art graphique, fonctionné entre 1978 et 1997 dans le Comitat Hajdú.

Dans le 9ème arrondissement de Budapest fut organisée l'exposition de *Róbert König*, professeur de l'Université des Beaux-Arts. Sur les murs de la salle étaient exposées aussi les créations de ses six disciples, réalisées dans la Colonie des Artistes de Szenttamás. Nous publions le discours inaugural de *Mária Lelkes*, retenti à cette occasion.

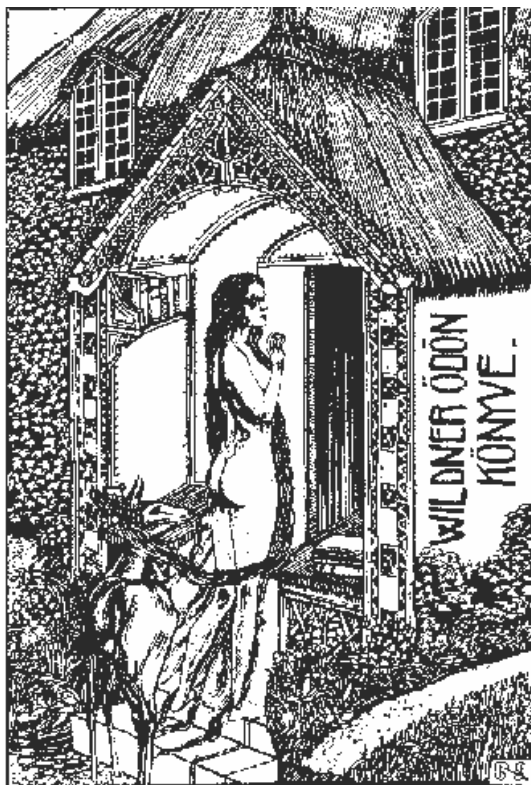
L'artiste graphique *Tamás Havasi* (1972) vit à Nyírbátor. Il a acquis son diplôme d'artiste à l'École Supérieure de Nyíregyháza, où il fonctionne comme adjoint. Ses créations étaient exposées à la Foire des Livres à Francfort.

Dans la rubrique Bibliophilie *Imre Soós* fait l'éloge de l'annuaire de Dansk Exlibris Selskab. *Zoltán Király* présente le livre récent sur *Imre Szilágyi*, paru dans la série de l'Atelier Bibliophile de Debrecen.

Rubriques ultérieures: Nouvelles, Revue de presse.

EX LIBRIS - TÉKA

XX. SZÁZAD ELEJI MAGYAR GRAFIKUSMŰVÉSEK

Nagy Sándor

Divéky József

Kozma Lajos

Tábor János

Gara Arnold

Éder Gyula

Sassy Attila